

JANIS ROZENTĀLS

LATVIJAS BANKA
EIROSISTĒMA

Informācija par monētu iegādi pa tālruni 67022434.
Latvijas Bankas kases atrodas K. Valdemāra ielā 1B, Rīgā,
un Teātra ielā 3, Liepājā.

Call by phone +371 67022434

for information on purchasing the coins.

The Cashier's Offices of Latvijas Banka are situated
at K. Valdemāra iela 1B, Rīga,
and Teātra iela 3, Liepāja.

info@bank.lv www.bank.lv

Latvijas izcilā gleznotāja Jaņa Rozentāla (1866–1916) 150 gadu jubileja ierakstīta arī UNESCO svinamo dienu kalendārā, jo Saldus pagasta kalēja dēls kļuva par vienu no nozīmīgākajiem nacionālās mākslas veidotājiem, modernizējot Baltijas mākslu un topot par Eiropas līmeņa mākslinieku un ievērojamu personību vietējā sabiedriskajā dzīvē. Latvijas kultūras kanonā kā spilgts latviešu mākslinieku nacionālās pašapzināšanās simbols ietverts viņa reālistiski veidotais Sanktpēterburgas Mākslas akadēmijas diplomdarbs "Pēc dievkalpojuma" ("No baznīcas", 1894; Latvijas Nacionālais mākslas muzejs), kurā atainots dzimtā Saldus baznīcēnu straumes plūdums un kompozīcijas meklējumos izmantotas arī fotogrāfijas sniegtās iespējas.

Janis Rozentāls kļuva par 19. un 20. gs. mijas vispusīgāko latviešu mākslinieku, iecienītu un meistarīgu portretistu, modernu un aizrautīgu jauno estētisko principu aizstāvi, kura radošā darbība ietekmēja glezniecības, grafikas, grāmatu mākslas un lietišķās grafikas, mākslas teorijas un kritikas attīstību. Nemitīgi mainot un pilnveidojot māksliniecisko rokrakstu, sadzīves ainās, portretos, ainavās, reliģiskās, simboliskās un fantastiskās kompozīcijās pārradīti impresionisma, simbolisma, jūgendstila, nacionālā romantisma un citi iespaidi. Savu sievietes ideāltēlu, līdzgaitniecei un modeli gleznotājs sastapa somu dziedātājas Ellijas Forseles (*Elli Forssell*; 1871–1943) personā, tuvinoties arī somu kultūrvidei.

Glezna "Princese ar pērtiķi" (1913) lielākā versija, kas kopā ar aptuveni 150 citām Jaņa Rozentāla gleznām un vairāk nekā 100 grafikām glabājas Latvijas Nacionālā mākslas muzeja krājumā, ir viens no viņa pazīstamākajiem darbiem un zīmīgākajām simbolisma un jūgendstila sintēzes liecībām Latvijas mākslas vēsturē. 1913. gadā "Princese ar pērtiķi" vispirms eksponēta III Baltijas mākslinieku savienības izstādē Rīgas Pilsētas mākslas muzejā, bet pēc tam – starptautiskā mākslas izstādē Minhenes Stikla pili (*Glaspalast*), un tās reproducēšanas tiesības iegādājās vācu izdevniecība *Velhagen & Klasing*. Kompozīciju gleznotājs atkārtojis vairākas reizes, variējot formātu un detaļas, bet pirmais uzmetums tapis kā ogles un zīmuļa zīmējums.

Ir dažādi gleznas "Princese ar pērtiķi" simboliskā vēstījuma tulkojumi. Dekoratīvi stilizētajā, vertikālajā gleznā uz ornamentāla fona attēlota vijīga, grezni tērpta un rotāta jauna sieviete, kuras kreļļu virtienē iekēries mazs pērtiķītis. Starp rudmatainās princeses tēla iedvesmotājām minētas latviešu aktrise Marija Leiko (1887–1938) un somu dejotāja Megija Gripenberga (*Maggie Gripenberg*; 1881–1976). Tomēr ticamāk, ka Janim Rozentālam pozējusi biedrības "Kunstecke" karnevālā pamanītā Goto fon Zeka (*Gotho von Seck*; 1891–?). Laikabiedri gleznu "Princese ar pērtiķi" uztvēra kā alegorisku līdzību mākslinieka atkarībai no sabiedrības vai mākslas, kas pavēlnieces lomā rotaļājas ar savu kalpu.

Latvijas Banka Jaņa Rozentāla 150 gadu jubilejai velta unikālu sudraba kolekcijas monētu un krāsainu populārās gleznas attēlu.

Dizainam izmantotas Jaņa Rozentāla gleznas no Latvijas Nacionālā mākslas muzeja kolekcijas ("Ganu meitas dziesma" (1898) un "Pašportrets" (1900)).

Nominālvērtība – 5 eiro, metāls – 925° sudrabs, svars – 62,00 g, forma – taisnstūris, izmērs – 80,00 mm × 38,00 mm, kvalitāte – *proof*, ar krāsainu uzdrukumu reversā, monētas josta – gluda.

Monētas dizainu izstrādājusi Sandra Krastiņa, tās aversa ģipša modeli veidojis Jānis Strupulis. Monēta kalta *Koninklijke Nederlandse Munt* (Nīderlande).

Face value: 5 euro; metal: silver of 925 fineness; weight: 62,00 g; shape: rectangle; measurements: 80,00 mm × 38,00 mm; quality: *proof*; colour-printed reverse; edge: plain.

The coin has been designed by Sandra Krastiņa, its obverse has been modelled by Jānis Strupulis, and it was struck by *Koninklijke Nederlandse Munt* (the Netherlands).

The 150th anniversary of the outstanding Latvian painter Janis Rozentāls (1866–1916) has been entered into the UNESCO calendar of anniversaries, for this son of a Saldus blacksmith was one of the most important shapers of national art who modernised Baltic art, and earned recognition in Europe and prominence in local social life. As a striking symbol of national self-confidence of Latvian artists, his realistic diploma work "After Church" (1894, the Latvian National Museum of Art) upon graduating from the St. Petersburg Academy of Arts has been included in the Latvian Cultural Canon. The painting features the flow of Saldus churchgoers, with the possibilities offered by photography used in the artist's search for the right composition.

Janis Rozentāls became the most versatile artist of the turn of the 20th century, a popular and skilful portrait painter, a modern and enthusiastic proponent of the new aesthetic principles, whose creative activities influenced the development of painting, graphic and book art, theory and criticism of art. Constantly changing and perfecting his approach, he transformed the elements of impressionism, symbolism, art nouveau, national romanticism, etc. into genre paintings, landscapes, and compositions of religious, symbolic and fantastic character. Janis Rozentāls met his ideal woman, partner and model in the Finnish singer Elli Forssell (1871–1943), through her approaching the Finnish cultural milieu.

The largest version of the painting "The Princess and the Monkey" (1913), along with about 150 other paintings and over 100 graphic works by Janis Rozentāls forming a part of the collection of the Latvian National Museum of Art, is one of his most popular works and most eloquent testimonies to the synthesis of symbolism and art nouveau in the history of Latvian art. In 1913, "The Princess and the Monkey" was first exhibited at the Third Exhibition of the Baltic Artists Union at the Riga City Art Museum and after that at an international art exhibition in Munich Glaspalast. The right to reproduce the painting was purchased by the German publisher Velhagen & Klasing. The artist painted the composition several times, varying the size and details, but the first sketch was done in charcoal and pencil.

The symbolic message of the painting "The Princess and the Monkey" can be translated in a variety of ways. The stylised, vertical painting features a lissom, lavishly dressed and decorated young woman with a little monkey hanging on to her string of beads. Among the possible models for the red-haired princess, both the Latvian actress Marija Leiko (1887–1938) and Finnish dancer Maggie Gripenberg (1881–1976) have been mentioned. Yet it is more likely that it was Gotho von Seck (1891–?), whom Janis Rozentāls had noticed at a carnival of the Kunstecke Society, who posed for the painting. Contemporaries perceived "The Princess and the Monkey" as an allegory for an artist's dependence on society or art, which like a dominating mistress is playing with her servant.

Latvijas Banka is marking Janis Rozentāls' 150th anniversary with a unique coloured silver collector coin featuring this popular painting.

The design incorporates reproductions of Janis Rozentāls' paintings ("Shepherd Girl's Song" (1898) and "Self-portrait" (1900)) from the collection of the Latvian National Museum of Art.